

Aleg. 38.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wniosku posła Władysława Koziębrodzkiego, dążącym do zmiany postanowień §. 26. ord. wyb. gm. w tym kierunku, aby do ważności wyboru członków Rady gminnej wymagano bezwzględnej większości.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 17. Grudnia 1885. przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu wniosek posła Władysława Koziębrodzkiego o zmianę §. 26. ordynacyi wyborczej dla gmin do rozpatrzenia i zbadania i do przedstawienia odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej.

Wniosek ten dąży do zastąpienia obecnie obowiązującego przepisu §. 26. ord. wyb. gm. tej osnowy:

W każdym kole wyborczem ci, którzy otrzymali największą ilość głosów na radnych, mają być uznani radnymi, ci zaś, którzy otrzymali największą ilość głosów na zastępców, mają być uznani zastępcami.

Jeżeli przy równej ilości otrzymanych głosów powstaje wątpliwość, kto ma być uznany radnym lub zastępcą, rozstrzyga los.
postanowieniem następującej treści:

W każdym kole wyborczem ci, którzy otrzymali bezwzględną ilość głosów na radnych, mają być uznani radnymi, ci zaś, którzy otrzymali bezwzględną ilość głosów na zastępców, mają być uznani zastępcami.

Jeżeli przy pierwszym głosowaniu na któregokolwiek wybrać się mającego radnego lub zastępcę taka większość nie wypadła, wówczas przedsięwziętym będzie drugi wybór, a gdyby i przytem potrzebna większość głosów do skutku nie przyszła, przystąpi się do wyboru ściślejszego.

Przy ściślejszym wyborze ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych osób, które przy drugim głosowaniu względnie najwięcej głosów za sobą miały. Liczba osób, pod ściślejszy wybór poddać się mających, będzie zawsze dwa razy tak wielką jak liczba radnych lub zastępców mających się jeszcze wybrać. Przy równości głosów rozstrzyga los, kto ma być do wyboru przedstawiony.

Głos dany przy trzecim wyborze na osobę niewprowadzoną do wyboru ściślejzego za nieważny ma być uznany."

Komisya gminna, której wniosek powyższy pierwotnie dla zbadania przekazany był, podniosła w sprawozdaniu swem, że za przyjęciem go przemawiają następujące względy:

1) Dopiero bezwzględna większość głosujących daje rękojmię, że wynik wyborów jest w rzeczy samej wpływem woli większości wyborców.

2) Przy względnej większości łatwo wydarzyć się może, że z powodu braku poprzedniego porozumienia się większości wyborców, mniejszość solidarnie działająca może przeprowadzić wybór takich osobistości, któreby nigdy wybranymi nie były, gdyby wymagano bezwzględnej większości.

3) Zasadzie wymagania bezwzględnej większości przy wyborach hołduje ustawodawstwo obowiązujące prawie bez wyjątku.

4) Peryod wyborczy Rad gminnych został ustawą z dnia 2. Stycznia 1884. Dz. u. kr. Nr. 8. przedłużony do lat sześciu. Byłoby zatem do życzenia, aby osoby wchodzące w skład Rady gminnej, zasiadały w niej choćby odtąd na podstawie objawionej woli istotnej, więc bezwzględnej większości wyborców.

Wniosek powyższy nie jest zresztą odosobnionym. Pierwotne postanowienie §. 38. ordynacyi wyborczej dla gmin w niższej Austrii poprzestające podobnie jak postanowienie §. 26. naszej ordynacyi wyborczej dla gmin na względnej większości, zastąpiono w ustawie z dnia 19. Listopada 1868. Dz. u. kr. Nr. 20. postanowieniem treści następującej:

W każdym ciełe wyborczem tych za wybranych członkami Rady gminnej uznać należy, którzy otrzymali bezwzględną większość głosów. W razie nieosiągnięcia takiej większości przy pierwszym głosowaniu, przystępuje się do ściślejzego wyboru ograniczonego do osób, które przy pierwszym głosowaniu po wybranych bezwzględną większością stosunkowo największą ilość głosów otrzymali. Liczba osób, pod ściślejczy wybór poddać się mających, będzie zawsze dwa razy większą, od liczby osób wybrać się mających. Przy równości głosów rozstrzyga los.

Jednakowoż w razie przyjęcia zmiany projektowanej, że do wyboru na radnego i na zastępcę bezwzględnej większości wymagać należy, musiałyby, jak to komisya w sprawozdaniu swem podniosła, uleść stosownej zmianie:

a) postanowienia §. 27. ord. wyb. gm., że w miejsce radnego lub zastępcy nieposiadającego warunków obieralności, albo nieprzyjmującego wyboru, wstępuje ten, kto w dotyczącem kole wyborczem, po wybranych radnych, względnie po wybranych zastępcach, największą ilość głosów otrzymał, nadto

b) postanowienie §. 29. ord. wyb. gm., że jeżeli wybrany już zastępca zostanie przez następnie głosujące koło obrany radnym, natenczas wstępuje na jego miejsce ten, kto w dotyczącem kole wyborczem otrzymał największą ilość głosów danych na zastępcę, wreszcie

c) potrzebaby uzupełnić ordynację wyborczą dla gmin postanowieniem, co w takim wypadku uczynić należy, gdy zastępca już wybrany w tem samem kole wyborczem, w którym go zastępcą wybrano, przy powtórnem głosowaniu lub przy ściślejszym wyborze radnym wybranym zostanie.

Dla usunięcia sprzeczności pomiędzy postanowieniami ustawy, byłoby nieodzownem zapobiedz temu, ażeby w wypadkach takich ktokolwiek bez otrzymania bezwzględnej większości głosów wejść mógł w skład Rady gminnej. Dlatego w razie zajścia każdego z tych wypadków musiałyby być przeprowadzone głosowanie uzupełniające, a to z przyczyn wymienionych w sprawozdaniu komisyi w każdym poszczególnym wypadku odrębne.

W obec tego stanu rzeczy wybór Rady gminnej, który na podstawie postanowień w tej mierze dotąd obowiązujących w każdym ciełe wyborczem w jednym głosowaniu dokonywanym bywa,

musiałby przy wymaganiu bezwzględnej większości do ważności wyboru powtarzać się po kilka, a nawet po kilkanaście razy. Zbytecznym byłoby zaś dowodzić obszernie, że takie powtarzanie głosowania byłoby uciążliwym dla wyborców, jak dla Zwierzchności gminnej, i mnożyłoby sposobność do wnoszenia protestów, rekursów, do unieważniania wyborów już przeprowadzonych i zarządzania nowych.

Komisya gminna doszła zatem do wniosku, że zasada bezwzględnej większości głosów przy wyborach do Rady gminnej zastosować się da tylko przy równoczesnem przeprowadzeniu dalej sięgającej zmiany postanowień ordynacyi wyborczej dla gmin.

Taka reforma zaś nie powinna być przedsiębrana bez poprzedniego wyjaśnienia, jak się obecnie wybory do Rady gminnej w kraju naszym odbywają, do jakich doprowadzają rezultatów, ile i jakie są przeciw nim zażalenia, rekursa i protesta. W tej mierze należałoby przedewszystkiem wysłuchać zdań Reprezentacyi powiatowych i c. k. Władz politycznych, przeprowadzających te wybory. Z tych przyczyn uczyniła Komisya gminna wniosek przez Wys. Sejm uchwalony, przekazania Wydziałowi krajowemu tej sprawy.

Zważywszy, że c. k. Starostwa zajmują się sprawami odnoszącymi się do wyboru Rad gminnych, więc c. k. Starostwom z urzędu wiadomem być musi, jak się obecnie wybory do Rad gminnych w kraju naszym odbywają, do jakich doprowadzają rezultatów, ile i jakie są przeciw nim zażalenia, rekursa i protesta, odniósł się Wydział krajowy pismem z 5. Stycznia 1886. l. 66.244. w celu otrzymania wyjaśnienia powyższych okoliczności, przedewszystkiem do c. k. Prezydum Namiestnictwa z uprzejmą prośbą, ażeby od c. k. Starostw zażądało opinii co do kwestyi powyższych i na tej podstawie Wydziałowi krajowemu oznajmiło, czy zdaniem jego odpowiedniemi byłoby wprowadzić w ordynacyę wyborczą dla gmin postanowienie, że do ważności wyboru w skład Rady gminnej nieodzownie potrzebną jest bezwzględna większość głosów.

Równocześnie wystósował Wydział krajowy wezwania takiej samej treści do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Tak w odezwie wystósowanej do c. k. Prezydum Namiestnictwa jak w wezwaniach do Wydziałów powiatowych, wyraził Wydział krajowy, że w razie uzuania za odpowiednie wymagania już obecnie bezwzględnej większości głosów do ważności wyboru w skład Rady gminnej, możnaby w celu uniknienia potrzeby zbyt częstego powtarzania głosowania:

I. Postanowić, że bezpośrednio po bezskutecznem pierwszym głosowaniu przystępuje się do ściślejszego wyboru.

II. Następnie możnaby postanowić, że osobno odbywać się ma głosowanie na radnych od głosowania na zastępców, które dopiero po skutecznem wyborze radnych we wszystkich kołach wyborczych przeprowadzonym byłoby. Tym sposobem unikniętoby możności, aby już obrany zastępca, bądź to w tem samym kole wyborczem przy późniejszym głosowaniu, bądź też w kole później głosującym, radnym obrany został. Przetno odpadłaby potrzeba przeprowadzania głosowań uzupełniających w miejsce zastępców, którzyby następnie na radnych wybranymi zostali.

III. W razach zaś przewidzianych w §. 27. ord. wyb. gm. możnaby postanowić, że równie jak w razie ubytku po ukonstytuowaniu Rady gminnej, w miejsce ustępującego radnego wstępuje ten zastępca, który we właściwym kole wyborczem pomiędzy wybranymi największą ilość głosów otrzymał, a przy równości głosów los rozstrzyga.

IV. Dla zastąpienia ubytków ztąd wynikłych w gronie zastępców i z powodu przedłużenia ustawą z dnia 2. Stycznia 1884 Dz. u. kr. Nr. 8. peryodu wyborczego Rady gminnej z trzech do sześciu lat, wypadałoby dla uniknienia potrzeby zarządzania w ciągu sześciolecia wyborów uzupełniających, odpowiednio powiększyć liczbę zastępców, postanawiając n. p. że każde koło wyborcze wybiera równą liczbę zastępców jak radnych.

C. k. Prezydium Namiestnictwa oznajmiło pismem z dnia 26. Października 1886. L. 10.804 pr. w odpowiedzi na powyższą odezwę Wydziału krajowego, że według zapatrywania opartego na spostrzeżeniach dotąd poczynionych, zmiana gminnej ordynacji wyborczej w tym kierunku, aby do wyboru Rady gminnej wymagana była bezwzględna większość głosów zamiast względnej, na razie nie przedstawia się ani potrzebną, ani stosowną.

Ze 74 Wydziałów powiatowych nie dało 35 dotąd żadnej odpowiedzi, 22 oświadczyło się za projektowaną zmianą, 17 zaś przeciw niej. Ten wynik musimy również uznać za ujemny dla projektowanej zmiany, gdyż bierne zachowanie się największej ilości Reprezentacji powiatowych w obec tej sprawy w Wys. Sejmie poruszonej, dowodzi, że Reprezentacje powiatowe nie czują potrzeby podjęcia i przeprowadzenia jej i z tego powodu zachowują w obec niej stanowisko bierne. Doliczywszy do liczby 35 Wydziałów powiatowych, które zajęły takie stanowisko, dalszych 17, które oświadczyły się wyraźnie przeciw stosowności zastosowania już obecnie do wyboru do Rady gminnej zasady bezwzględnej większości głosów, dochodzimy do przekonania, że przeważna większość Reprezentacji powiatowych, bo 52 z 74, nie uznaje potrzeby zastosowania w tej chwili zasady bezwzględnej większości do wyborów w skład Rady gminnej.

Już komisya gminna uznała w sprawozdaniu swem uciążliwość, któraby przy zastosowaniu powyższej zasady do wyboru Rady gminnej spadła zarówno na wyborców, jak na Zwierzchność gminną, mającą przeprowadzać te wybory. Wyborcy straciliby tyle czasu przy wyborach, że zmianę tę musieliby uważać za klęskę, pracowitsi uchylaliby się od udziału w wyborach, zaś unikający pracy staliby się natomiast panami sytuacji. Koszta z przeprowadzeniem wyboru połączone musiałyby znacznie urosnąć, wybory zaś same bardziej byłyby narażone na uchybienia przepisanej formie, ztąd wzmogłaby się liczba zażaleń, protestów i rekursów; wreszcie z tego powodu o wiele częściej zachodziłaby potrzeba odnawiania wyborów nieformalnie przeprowadzonych.

Zmiany w ordynacji wyborczej przez Wydział krajowy podniesione w piśmie z dnia 5. Stycznia 1886. L. 66.244, a powyżej pod I. do IV. wymienione, mogłyby wprawdzie zmniejszyć w pewnej mierze potrzebę ponawiania głosowań przy tym samym wyborze Rady gminnej. Zawsze jednak nawet po wprowadzeniu w życie tych zmian, głosowanie obecnie raz tylko odbywające się nieodzownie po kilkakroć odbywać się musiało, zanimby wybór ostatecznie przeprowadzonym został.

Zasadzie, że do ważności wyboru potrzebną jest bezwzględna większość głosów oddanych, niepodobna wprawdzie odmówić teoretycznej wyższości nad poprzestaniem przy względnej większości oddanych głosów. Jednakowoż nawet bezwzględna większość głosujących nie daje sama przez się zupełnej rękojmi, że wynik wyboru jest zgodnym z wolą istotną większości wyborców. Pewność taką mogłaby dopiero dostarczyć bezwzględna większość wszystkich wyborców, tak głosujących, jako też i tych, którzy uchylili się od głosowania. Jak długo takiej większości nie ma, nie jest wykluczoną możliwością, ażeby mniejszość postępująca solidarnie przeprowadziła wybór osobistości nieodpowiadających życzeniom większości. Takiego wyniku i owszem tem bardziej obawiać się należy, im bardziej wyborcy znużonymi będą głosowaniem po kilkakroć powtarzanem. Wyborca oddawszy głos, sądzi, że już dopełnił swego obowiązku, trudno od niego wymagać, ażeby wyczekiwał końca głosowania, w niektórych kołach wyborczych dwa a nawet trzy dni trwającego, a potem po ogłoszeniu wyniku na nowo przystępował do głosowania, tę samą czynność ponawiał w razie zajścia potrzeby uzupełniającego głosowania i przez ten cały czas uchylał się od swego zajęcia, będącego źródłem utrzymania jego i jego rodziny. I owszem przypuszczać należy, że przy każdym następnem głosowaniu liczba głosujących uszczuplać się będzie, do końca wytrwają tylko tacy, którzy chętnie szukają sposobności zaniechania pracy, albo tacy, którym zależeć będzie na przeprowadzeniu wyboru takich osobistości, które przy pierwszym głosowaniu bezwzględnej otrzymać nie mogły większości.

W obec tego stanu rzeczy uzasadnioną jest obawa, ażeby wymaganie bezwzględnej większości do wyboru w skład Rady gminnej nie doprowadziło przy stosunkach naszych do wyników wręcz przeciwnych od tych, jakie przez przeprowadzenie tej zasady osiągniętymi być miały.

Czyż można w obec tylu tak ważnych zadań, ciężących na naszych Zwierzchnościach gminnych, które zaledwo podołać mogą obowiązkom na nich włożonym, obarzyć je bez nieodzownej potrzeby nowymi obowiązkami i to dość zawilej natury, wypływającymi z zastosowania zasady bezwzględnej większości do wyborów gminnych?

Wydział krajowy nie sądzi zatem, ażeby stósownem było dla przeprowadzenia omawianej zmiany ordynacyi wyborczej dla gmin, wprowadzić w teorii uzasadnionej, ale nie rokującej w obec terażniejszych stosunków dodatnich rezultatów w praktyce, pomnażać zadania Zwierzchności gminnych i obarzać je nowem i to zawikłanem zajęciem.

Wydział krajowy zatem spełniając zadanie poruczone uchwałą z dnia 17. Grudnia 1885. r. wnosi:

Wysoki Sejm raczy nad wnioskiem posła Władysława Koziębrodzkiego, dążącym do zmiany §. 26. ordynacyi wyborczej dla gmin, na teraz przejść do porządku dziennego.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Lwów dnia 16. Listopada 1886.

Zastępca Marszałka krajowego:
Oktaw Pietruski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereznicki w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, appearing as a separate section or paragraph.

Third block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Fourth block of faint, illegible text, showing further progression of the document.

Fifth block of faint, illegible text, maintaining the document's structure.

Sixth block of faint, illegible text, continuing the narrative or information.

Seventh block of faint, illegible text, near the bottom of the page.

Final block of faint, illegible text at the very bottom of the page.